

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Ruïen Rijerstraat

(Kluisbergen, Oost-Vlaanderen)

2023E51

NOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Ruben Vergauwe

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	i
INLEIDING	ii
1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	iii
1.1 Administratieve gegevens	iii
1.2 Synthese	iv
1.3 Gemotiveerd advies	vi
BIBLIOGRAFIE	viii
BIJLAGE	ix

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de realisatie van een verkaveling van 16 loten met bijhorende infrastructuur in de vorm van een wegenis, een wadi en nutsleidingen in Ruien (Kluisbergen, Oost-Vlaanderen) De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 9194 m².

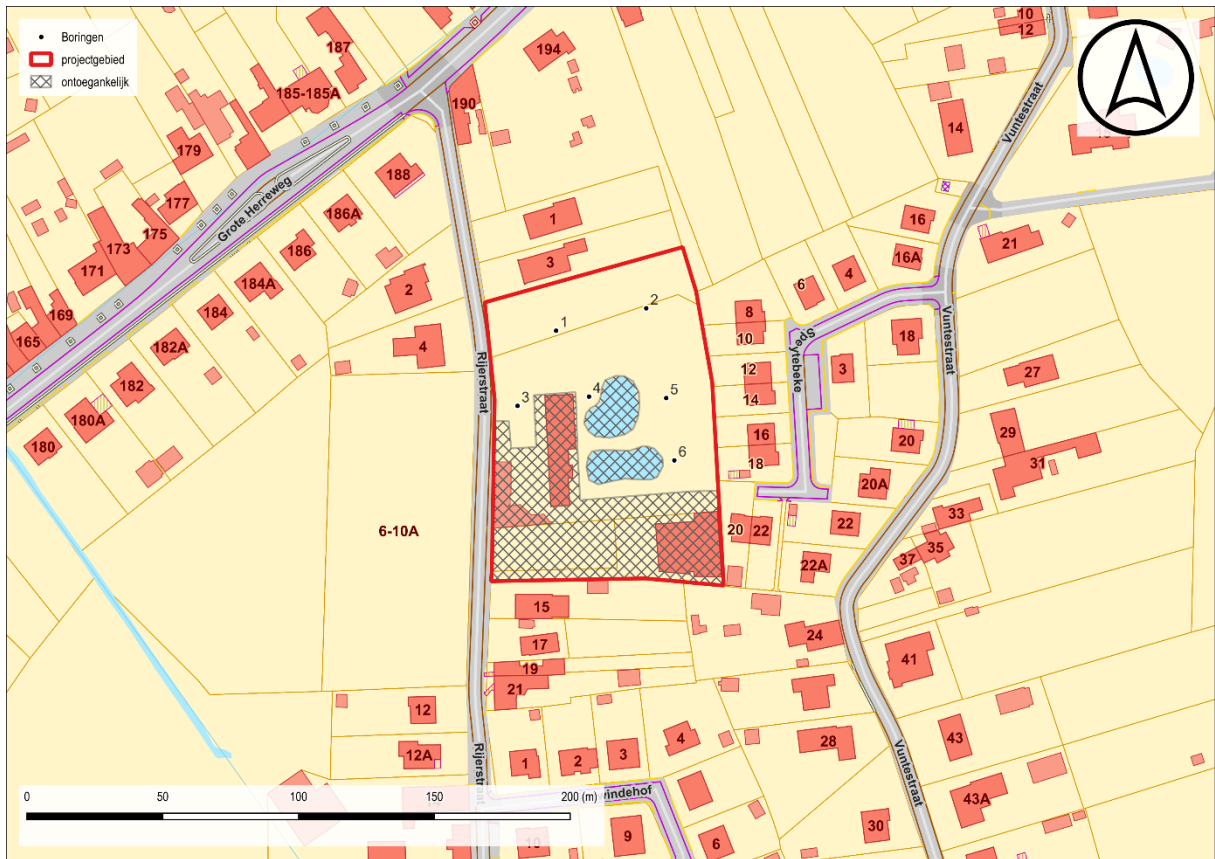
Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als xx. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. De archeologienota werd opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 1000 m² bedraagt en de gecombineerde oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft meer dan 3000 m² bedraagt (Heirman, Willaert 2019; Van Goidshoven 2019). Op basis van de archeologienota werd een advies geformuleerd naar uitgesteld vooronderzoek.

RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om dit uitgesteld vooronderzoek uit te voeren in de eerste plaats door middel van een landschappelijk bodemonderzoek met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2023E51	
ONDERZOEKSFASE	landschappelijk bodemonderzoek	
BEGINDATUM ONDERZOEKSFASE	5/05/2023	
EINDDATUM ONDERZOEKSFASE	2/06/2023	
<i>BOUNDING GEOMETRY</i>	X ₁ : 88104	Y ₁ : 163034
	X ₂ : 88192	Y ₂ : 163159
KADASTER [Kluisbergen]	Afdeling 1	Sectie B
	423e, 426l, 430b, 432b	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 1 en 2	

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling met 16 loten aan de Rijersstraat te Ruijn, deelgemeente van Kluisbergen. Het projectgebied is ca. 9200 m² groot en wordt heden ingenomen door een vrijstaande woning, garage met inrijlaan en met bomen omzoomde tuin. In de tuin bevinden zich 2 vijvers. De aanwezige infrastructuur wordt integraal gesloopt in het kader van de geplande werken.

Landschappelijk gezien bevindt Ruijn zich aan de rechteroever van de Schelde, in de zandleemstreek, ten zuiden van de Vlaamse Vallei. Het terrein bevindt zich ter hoogte van de steilrand die de overgang vormt tussen de alluviale vlakte van de Schelde en het hoger gelegen plateau dat onderdeel vormt van een uitloper van de heuvelruggen van de Vlaamse Ardennen. Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied bevindt zich de Kluisberg, een restheuvel. Direct ten westen van het onderzoeksgebied stroomt de gekanaliseerde Dorpsbeek. De locatie, op de rand van de brede vallei van de Schelde en een uitgesproken heuvel, moet een beduidende aantrekkingskracht gehad hebben op gemeenschappen jager-verzamelaars in de ruime omgeving. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op de Tertiaire sokkel. De bodemkaart geeft aan dat het sediment bestaat uit droge zandleem waarbij lokaal een goed bewaarde E-horizont aanwezig kan zijn. Op het lokaal hoogtemodel is echter te zien hoe het terrein vermoedelijk in het verleden is genivelleerd om het terrein bouwrijp te maken. Vermoedelijk is de centraal

afgegraven grond aan de randen van het perceel als berm opgeworpen. De impact hiervan op het bodemarchief is ongekend. In de eerste plaats zal een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities dienen te evalueren.

Cartografische bronnen wijzen op een open en landelijk karakter van het onderzoeksgebied ten oosten van de dorpskern van Ruien die zich heeft ontwikkeld langs het tracé van de huidige Grote Herreweg. Op zowel de Villaretkaart als de Ferrariskaart wordt ter hoogte van het onderzoeksgebied bebouwing en akkerland afgebeeld. Vanwege het indicatieve karakter kan het plangebied enkel bij benadering gelokaliseerd worden. Het terrein bevindt zich vermoedelijk ten oosten van de aangeduide weg waarvan het verloop *grosso modo* overeenkomt met het verloop van de huidige Rijerstraat. Op het kaartmateriaal uit de 19e eeuw is weinig evolutie inzake het landgebruik op te merken. Langs de straatzijde bevinden zich twee woningen. Op de orthofotosequentie is te zien hoe de huidige situatie pas herkenbaar is vanaf het luchtbeeld van 2000-2003. Op oudere luchtbeelden is de situatie zoals ze wordt weergegeven op de 19e-eeuwse kaarten te zien. De impact van de verschillende bouwwerken, nivellering en het uitgraven van de vijvers is op heden ongekend.

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische waarden gekend. Op het perceel dat in het oosten grenst aan het huidige onderzoeksgebied werd in 2015 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Tijdens dit proefsleuvenonderzoek werden enkele postmiddeleeuwse tot relatief recente sporen onderzocht waar geen verder gevolg aan werd gegeven. Hetgeen mogelijk indicatief kan zijn voor het huidige onderzoeksgebied zijn de bodemkundige waarnemingen tijdens dit onderzoek. In de bodemprofielen werden namelijk geen resten van bodemvorming waargenomen. Vermoedelijk is dit volledig gehomogeniseerd ten gevolge van landbewerking in het verleden. Een 500-tal meter ten oosten van het onderzoeksgebied, op het Weichseliaan rivierterras, is op het kaartblad een cluster vindplaatsen aangeduid. Bij een proefsleuvenonderzoek aan de Avelgemstraat werden naast postmiddeleeuwse en subrecente grachten en kuilen indicaties waargenomen voor menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden en metaaltijden (CAI 159316). Deze aanwezigheid tijdens de steentijden en de metaaltijden in de vallei van de Schelde wordt bevestigd door het aanpalende onderzoek op de site 'Rosalinde'. De resultaten van dit onderzoek zijn nog steeds in uitwerking. De vlakdekkende opgraving bracht een kamp uit het finaal paleolithicum aan het licht en nederzettingssporen uit de metaaltijden en romeinse periode. Recent onderzoek op een aanpalend perceel heeft aangetoond dat de nederzettingssporen uit de metaaltijden doorlopen.

Vondstmateriaal uit het paleolithicum werd eveneens aangetroffen ten zuiden van het onderzoeksgebied, op de Kluisberg. Bij een toevalsvondst en daaropvolgend onderzoek werd lithisch materiaal uit het midden-paleolithicum en mesolithicum gerecupereerd. Tevens maakt de CAI melding van een nederzettingssporen uit het neolithicum en romeinse periode en funeraire resten uit de bronstijd. Ook ten noordoosten van het huidige onderzoeksgebied, aan de Molenstraat, op lager gelegen terrein in de alluviale vlakte zijn bij een proefsleuvenonderzoek in 2015 indicatoren aan het licht gekomen voor menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden, metaaltijden en romeinse periode. Hier kan niet zozeer gesproken worden van nederzettingssporen, eerder verspit vondstmateriaal en enkele off-site relictten die desalniettemin wijzen op bewoning vanaf de metaaltijden en aanwezigheid tijdens de steentijden (CAI 215572). Een twee cluster significante waarnemingen en indicatoren op het kaartblad van de CAI situeert zich te Kerkhove, ter hoogte van een uitgesproken donk in de Schelde. Bij meerdere onderzoekscampagnes sinds de jaren '70

zijn resten aan het licht gekomen die wijzen op een significante menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum. Enkele kuilen en gerecupereerde artefacten wijzen eveneens op aanwezigheid of mogelijk zelfs bewoning in de omgeving tijdens het neolithicum. Naast resten van menselijke aanwezigheid in de steentijden werden resten van quasi continue bewoning vanaf de metaaltijden vastgesteld. Ook moet opgemerkt worden dat delen van de omgeving in de late Romeinse periode en Merovingische periode werden ingericht als funeraire ruimte (CAI70895). Tijdens werkzaamheden aan de sluis werd zowel de menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum, metaaltijden en Romeinse periode bevestigd (CAI 70627). Naar aanleiding van de inrichting van een nieuwe sluis op de Schelde werd in de periode 2015-2019 een grootschalig, multidisciplinair onderzoek op poten gezet. Hierbij werden de resten van een low-density, mesolithische wetlandsite in kaart gebracht evenals resten van Romeinse infrastructuur. De resultaten van dit onderzoek zijn echter nog in uitwerking. De gekende archeologische waarden wijzen op een quasi doorlopende menselijke aanwezigheid in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied sinds het paleolithicum. De gekende sites bevinden zich zowel in de riviervallei als op de hoger gelegen restheuvelds in de omgeving. De locatie van het huidige onderzoeksgebied, op de overgang van deze twee landschapselementen, moet zowel interessant geweest zijn voor groepen jager-verzamelaars als vroege landbouwers.

Op basis van het bureauonderzoek kan gesteld worden dat er een significante verwachting is inzake de aanwezigheid van archeologisch erfgoed ter hoogte van het onderzoeksgebied. Het samenspel van landschappelijke factoren en gekende waarden indiceren een trefkans inzake artefactensites en resten van bewoning, bewerking en begraving vanaf het neolithicum tot op heden. De beschikbare gegevens laten echter niet toe om reeds de impact van de geplande werken op het bodemarchief te bepalen. Hiervoor zijn objectieve terreinwaarnemingen noodzakelijk. In de eerste plaats moet een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities bepalen. Het lokale hoogtemodel suggereert immers een genivelleerd en gedeeltelijk afgegraven terrein. Mogelijk is het bodemarchief dermate verstoord dat verder onderzoek, in eender welke vorm, niet langer zinvol kan zijn. Blijkt daarentegen dat bodemhorizonten die indicatief kunnen zijn voor betere bewaringscondities m.b.t. artefactensites, dan dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname dient dit onderzoek aangevuld te worden met een waarderende stap en eventueel proefputten. Met betrekking tot resten van bewoning of begraving bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode

Hoewel op basis van de landschappelijke factoren en de gekende waarden ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan kan worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed blijkt uit de waarnemingen van het landschappelijk bodemonderzoek dat het bodemarchief vlakdekkend en tot op aanzienlijke diepte is verstoord. Bovendien kan op basis van de informatie uit het DHM worden afgeleid dat het lokale reliëf in aangepast door middel van een afgraving die de topografie ca. 1 tot 2 m heeft verlaagd.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de geplande ontwikkeling aan de Rijerstraat in Ruien (Kluisbergen) worden geen bijkomende onderzoeksdaden aanbevolen. De waarnemingen van het

landschappelijk bodemonderzoek wijzen op een vlakdekkende verstoring van het bodemarchief. De kans dat bijkomend archeologisch onderzoek, in eender welke vorm, in dit geval nog kan leiden tot wezenlijke kenniswinst is minimaal. Vanwege dit gebrek aan mogelijke kenniswinst wordt een doorlopend onderzoekstraject als weinig zinvol ingeschat.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Niet van toepassing

KAARTMATERIAAL

Niet van toepassing

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	iv
--	----

